Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0425U000144

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 09-05-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. СТАРОДУБ Вікторія Іванівна

2. Viktoriia STARODUB

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3883-9453

Вид дисертації: кандидат наук

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 03.00.16

Назва наукової спеціальності: Екологія

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 29-04-2025

Спеціальність за освітою: Захист рослин

Місце роботи здобувача: Інститут агроекології і природокористування Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 13722479

Місцезнаходження: вул. Метрологічна, буд. 12, Київ, 03143, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 26.371.01

Повне найменування юридичної особи: Інститут агроекології і природокористування Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 13722479

Місцезнаходження: вул. Метрологічна, буд. 12, Київ, 03143, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут агроекології і природокористування Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 13722479

Місцезнаходження: вул. Метрологічна, буд. 12, Київ, 03143, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 34.35

Тема дисертації:

1. Екологічні особливості адвентивних видів рослин та заходи їх контролю в агроценозах Правобережного Лісостепу

2. Ecological features of adventive plant species and measures of their control in agrocenoses of the Right-Bank Forest-Steppe

Реферат:

1. Дисертаційна робота присвячена обґрунтуванню концептуальних засад екологічно адаптивного управління агроценозами на основі інтегрованого моніторингу. Проведено систематичний, біоморфологічний, еколого-ценотичний, онтогенетично-популяційний аналізи видового різноманіття агроценозів Правобережного Лісостепу. Виявлено наявність 78 видів судинних рослин, що належать до 70 родів і 27 родин. Встановлено, що частка адвентивних видів у загальному спектрі флори агроценозів становить 79,2%. Проаналізовано синантропну частку флори 57 видів за часом, способом занесення і ступенем натуралізації. Встановлено поширення 4 модельних адвентивних видів рослин в агроценозах. Проаналізовано стан Sinapis arvensis L., Xantium strumarium L., Sonchus arvensis L. та Iva xanthifolia L. за онтогенетично-популяційною структурою.

Визначено, що переважна частина популяцій належить до молодих і перехідних типів. З'ясовано, що комбінована система захисту агроценозів (хімічні засоби захисту + механічний обробіток) є найбільш ефективною. Визначено необхідність доопрацювання існуючих технологічних прийомів на основі проведеної комплексної екологічної оцінки технологій вирощування основних сільськогосподарських культур.

2. ive plant species based on a comprehensive assessment in the agrocenoses of the Right-Bank Forest-Steppe and provides scientific background for modern practices of their control. The taxonomic, typological (including biomorphological and ecological-coenotic), ecological and population-ontogenetic analyses of species diversity of agrocenoses was carried out. The presence of 78 species of vascular plants belonging to 70 genera and 27 families was established. These results demonstrate the dominant role of the families of Asteraceae, Poaceae and Brassicaceae in the formation of the floristic composition of agrocenoses in the region, which is in accordance with the general trend of prevalence of these families in the flora of the temperate zone. The regional difference of the adventive component in agrocenoses shows significant differences, which is most likely due to the physical and geographical location, soil and climatic conditions, as well as the degree of anthropogenic pressure on agrocenoses, soil cultivation methods and crop protection products. It has been found that in the studied agrocenoses synanthropic anthropophytes dominate in the typological structure according to biomorphological, ecological and ecological-coenotic structures, represented by annuals of the mesophytic group (71.9%), among which heliophytes (67.9%) and terophytes (80.4%) dominate, belonging to polyhemerobes (49.1%) and eugemerobes (45.6%), which is typical for agrocenoses of the Forest-Steppe zone. As a result of the analysis of adventitious species, archaeophytes (66.7%) dominate in accordance with the time of introduction, epecophytes (77.2%) according to the degree of naturalisation, and acolutophytes (68.4%) in accordance with the method of spread. It was shown that all species of higher vascular plants belong to different classes according to the frequency of occurrence in agrocenoses. Their number in classes 6 and 2 is dominant and ranges from 22.4 – 54.1% and 30.8 – 42.9% of species, including the adventive ones. By the abundance index, 44.1% of species belong to class 3, 50.5% – to class 4, which indicates a medium-low level of their spread in agrocenoses. Only 5.4% of the species belong to class 6, which indicates a low rate of adventive species with high abundance. It was determined that the soil layer (0–20 cm) of agrocenoses contains 45 to 91 species of higher vascular plants. The number of weed seeds in this layer ranged from 1 to 395 seeds per unit area, and these rates remained constant depending on the year of the study. The highest number of weed seeds (352-395 seeds per 0-20 cm soil layer) was recorded in sugar beet and corn crops grown in FH "Barabash S.V." and FH "Zorya Podillya". Based on the ontogenetic-population analysis, using the 'delta-omega' classification, the condition of the populations of the model species Sinapis arvensis L., Xanthium strumarium L., Sonchus arvensis L., Iva xanthifolia L. was assessed and it was determined that the vast majority of populations belong to young and transitional types. This indicates the invasiveness of the studied species and high segetal potential, according to which the adventive species cause a significant energy pressure on populations of other species in agrocenoses.

Державний реєстраційний номер ДіР: 0111U001619 0116U001382 0121U108967

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Раціональне природокористування

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Ткач Є.Д., Шерстобоєва О.В., Стародуб В.І., Довгич К.І. Гончаренко Г.Є. Совгіра С.В. Шавріна В.І. Кічігіна О.О., Рябушенко О.М. Крижанівський А.Б., Богословська М.Б. Фітобіотичне різноманіття природних фітоценозів агроландшафтів України : монографія. Умань, 2018. 232 с.

- Ткач Є.Д., Шавріна В.І., Шерстобоєва О.В., Охріменко С.Г., Стародуб В.І. Науково-методичні основи формування збалансованих агрофітоценозів в умовах зміни клімату. Колективна монографія. Київ : НУБіП України, 2020 р. 248 с.
- Tkach Y., Gumenuk I., Bunas A., Starodub V., Pulupchuk T. The effect of chemicals of plant protection products on soil microbiocenoses. Scientific Horizons. 2021. Vol. 24(9). 26-35. https://doi.org/10.48077/scihor.24(9).2021.26-35.
- Tkach Y., Bunas A., Gumeniuk I., Mykolayko V., Starodub V. Evaluation of phytoriversity of semi-natural phytocenoses of forest-steppe of ukraine by indicators of hemerobia. International Journal of Ecosystems and Ecology Science (IJEES). 2023. Vol. 13(1). 195-200. https://doi.org/10.31407/ijees13.124.
- Ткач Є.Д., Стародуб В.І., Богословська М.С., Довгич К.І. Екологічна оцінка заносних видів рослин в агроландшафтах центрального Лісостепу. Агроекологічний журнал. 2011. № 4. С.82–86.
- Богословська М.С., Стародуб В.І., Ткач Є.Д. Особливості поширення Ambrosia artemisifolia L. у фітоценозах селітебних територій Вінничини. Наукові доповіді НУБіП України. 2012. №7(37).
- Tkach E., Dovgych K., Starodub V. Taxonomic and typological analysis of adventive flora fraction of semi-phytocenoses. Агроекологічний журнал. 2014. № 1. С. 83–88.
- Стародуб В.І., Ткач Є.Д., Вигера С.М. Адвентивні види рослин в агроценозах пшениці озимої Правобережного Лісостепу. Збалансоване природокористування. 2015. № 3. С. 95–98.
- Starodub V., Tkach E. Ontogeneticand population structure of alien species. Agroecological journal. 2016. № 2. P. 144–148. https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2016.249292
- Tkach Y., Shavrina V., Starodub V. Taxonomic structure of agricultural landscapes of connected areas in Vinnytsia region econetwork. Agroecological journal. 2016. №4. P. 127–132. https://doi.org/10.33730/2077-4893.4.2016.271274
- Стародуб В.І., Ткач Є.Д. Екологічна оцінка технологій вирощування зернових в Правобережному Лісостепу України. Агроекологічний журнал. 2017. № 1. С. 54–62. https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2017.220994
- Стародуб В.І., Ткач Є.Д. Комплексна екологічна оцінка технологій вирощування соняшнику в Центральному Лісостепу України. Збалансоване природокористування. 2023. № 4. С. 128–134. https://doi.org/10.33730/2310-4678.4.2023.292722
- Стародуб В.І., Ткач Є.Д. Визначення інтенсивності фітотоксичного впливу гербіцидів у посівах озимих зернових культур. Агроекологічний журнал. 2023. № 4. С. 165–175. https://doi.org/10.33730/2077-4893.4.2023.293791
- Стародуб В.І., Ткач Є.Д. Потенціальна засміченість сегетальними бур'янами ґрунту агроценозу кукурудзи. Вісник Степу. 2016. Вип. 13. С. 73-75.
- Стародуб В.І., Ткач Є.Д. Ефективність використання гербіцидів в агроценозах правобережного Лісостепу України. Вісник Степу. 2017. Вип. 14. С. 40-42.
- Стародуб В.І., Ткач Є.Д. Потенціальна засміченість сегетальними бур'янами ґрунту агроценозу кукурудзи на зерно при використанні гербіцидів. Посібник українського хлібороба. 2016. Т.1. С. 270-271.
- Шерстобоєва О.В., Ткач Є.Д., Стародуб В.І., Довгич К.І., Шавріна В.І., Богословська М.С. Оцінка стану напівприродніх фітоценозів агроландшафтів України : методичні рекомендації. Київ, 2012. 24 с.
- Чабанюк Я.В., Шерстобоєва О.В Ткач., Є.Д., Бунас А.А., Стародуб В.І., Довгич К.І., Дмитрук Д.М. Визначення біологічної ефективності пестицидів і агрохімікатів : методичні вказівки. Київ, 2013. 36 с.
- Чабанюк Я.В., Шерстобоєва О.В., Ткач Є.Д., Бунас А.А., Стародуб В.І., Довгич К.І., Дмитрук Д.М. Екологічна оцінка впливу пестицидів і агрохімікатів на цільові об'єкти навколишнього природного середовища : методичні вказівки. Київ, 2013. 62 с.
- Ткач Є.Д., Шерстобоєва О.В., Крижанівський А.Б., Стародуб В.І., Шавріна В.І., Лобова О.В. Науково-методичні основи оцінки агрофітоценозів в умовах змін клімату : методичні рекомендації. Київ, 2017. 50 с.

- Ткач Є.Д., Стародуб В.І., Шавріна В.І, Крижанівський А.Б., Лобова О.В., Дворецький В.В. Моніторинг стану напівприродних фітоценозів агроландшафтів в умовах змін клімату : методичні рекомендації. Київ, 2024. 50 с.

Наукова (науково-технічна) продукція: методичні документи

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення стану навколишнього середовища

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0111U001619 0116U001382 0121U108967

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. ТКАЧ Євгенія Дмитрівна

2. Yevheniia TKACH

Кваліфікація: д. б. н., с.д., 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-0666-1956

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут агроекології і природокористування Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 13722479

Місцезнаходження: вул. Метрологічна, буд. 12, Київ, 03143, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мудрак Олександр Васильович

2. Oleksandr V. Mudrak

Кваліфікація: д. с.-г. н., професор, 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1776-6120

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Комунальний заклад вищої освіти "Вінницька академія неперервної освіти"

Код за ЄДРПОУ: 02139682

Місцезнаходження: вул. Грушевського, буд. 13, Вінниця, Вінницький р-н., 21050, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пташнік Михайло Михайлович

2. Mykhailo M. Ptashnik

Кваліфікація: к. с.-г. н., с.д., 06.01.12

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-8002-7139

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний науковий центр "Інститут землеробства Національної академії аграрних наук"

Код за ЄДРПОУ: 00496834

Місцезнаходження: вул. Машинобудівників, буд. 2-б, смт. Чабани, Фастівський р-н., 08162, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Дем'янюк Олена Сергіївна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Дем'янюк Олена Сергіївна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Мазур Світлана
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна